

De gemeente en maatschappelijke ondersteuning: wat vinden mensen met aanhoudende psychische problemen ervan?

Factsheet panel Psychisch Gezien

Het landelijke panel voor mensen met langdurige psychische problemen

Gemeenten hebben uiteenlopende taken op het gebied van opvang, welzijn en werk. Vanaf 2015 vallen ook diverse GGz-voorzieningen onder de verantwoordelijkheid en regie van de gemeenten. Het gaat hierbij om individuele begeleiding, dagbesteding (dagactiviteitencentra), ambulante woonbegeleiding (begeleiding waarbij mensen in een eigen huur/koopwoning wonen) en beschermd wonen (woonbegeleiding in een woning van een woonzorginstelling). Gemeenten zijn ervoor verantwoordelijk geworden dat mensen met psychische aandoeningen goede ondersteuning krijgen bij hun zelfredzaamheid en deelname aan sociale en maatschappelijke activiteiten zoals opleiding, vrijetijdsbesteding en werk. Mensen die dergelijke hulp willen, kunnen een beroep doen op de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO), bijvoorbeeld voor vervoer, huishoudelijke hulp en dagbesteding. Zij kunnen hiervoor terecht bij een WMO loket (ook wel Sociaal Loket of Zorg Loket genoemd) of een sociaal wijkteam van de gemeente.

Het panel Psychisch Gezien is het landelijke panel van ruim 2000 mensen met langdurige psychische aandoeningen. Aan 1518 leden is in het najaar van 2016 gevraagd wat hun ervaringen zijn met de ondersteuning door de gemeente. 925 leden (61%) deelden hun visie op dit onderwerp.

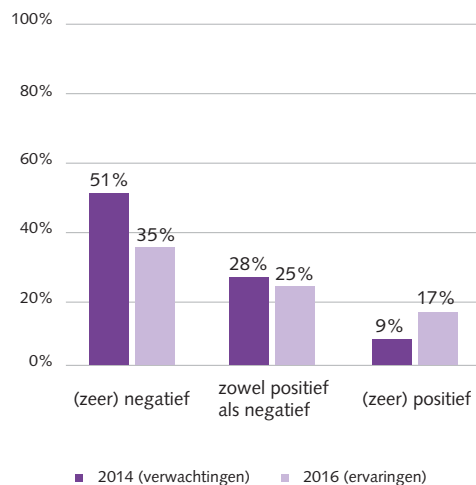
Taken naar de gemeente

Een kwart van de panelleden geeft aan dat het ondersteuningsaanbod via de gemeente is veranderd; 10% zegt dat er meer ondersteuning wordt geboden en 16% geeft aan dat er minder ondersteuning is. Bijna de helft van de panelleden (45%) heeft geen mening of kan er niets over zeggen. Daarnaast is gevraagd hoe leden er in het algemeen tegen aankijken dat de gemeente verantwoordelijk is geworden voor ondersteuning bij dagbesteding, begeleid en beschermd wonen. Ruim een derde (35%) is hierover (zeer) negatief, terwijl 17% er (zeer) positief over is. Voor een kwart van de respondenten zijn de ervaringen zowel positief als negatief.

In 2014 hebben panelleden aangegeven wat hun verwachtingen waren ten aanzien van de verschuiving van deze taken naar de gemeente. De meeste panelleden hadden destijds lage verwachtingen: 51% was (zeer) negatief, 9% (zeer) positief en 28% zowel positief als negatief over de aanstaande veranderingen. Vergeleken met twee jaar geleden denken de leden wat positiever over de rol van de gemeente: Het aantal mensen met een negatieve houding daalde met 16%, terwijl er bijna een verdubbeling is van het aantal positief gestemde mensen (zie Figuur 1).

De panelleden vinden het lastig om aan te geven wat de invloed op hun persoonlijke situatie is geweest: 54% onthoudt zich van een mening. Bijna twee op de tien leden (19%) ziet een (zeer) negatieve invloed op de persoonlijke situatie, tegenover ruim één op de tien die een (zeer) positieve invloed waarneemt.

Figuur 1: Hoe staan de panelleden er tegenover dat de gemeente verantwoordelijk is geworden voor ondersteuning bij dagbesteding, begeleid en beschermd wonen? Verwachtingen in 2014 versus ervaringen in 2016.

Panelleden bogen zich ook over een aantal stellingen over de overheveling van taken en verantwoordelijkheden in de ondersteuning van mensen met psychische aandoeningen naar gemeenten. Over de hele linie is het oordeel niet erg positief. Tabel 1 laat zien dat de helft van de panelleden (51%) vindt dat de ondersteuning slechter is geworden omdat er taken naar de gemeenten zijn gegaan. Een minderheid van 16% vindt dat gemeenten veel belang hechten aan een goede ondersteuning van mensen met psychische aandoeningen, terwijl 38% van mening is dat gemeenten dit niet belangrijk vinden (de overige 46% is op dit punt neutraal). Verder is opvallend dat de meeste panelleden (62%) vinden dat gemeenten niet goed weten wat de zorgbehoeften zijn van mensen met psychische aandoeningen. Nog geen tiende denkt dat gemeenten deze wél goed in beeld hebben. Bij ongeveer de helft (52%) leeft het idee dat gemeenten vooral willen bezuinigen op de taken die zij hebben gekregen in de ondersteuning van mensen met psychische aandoeningen. Eén op de tien leden geeft aan dat de regierol van de gemeente versnippering van de ondersteuning voorkomt en 7% vindt dat de overheveling van taken heeft geleid tot minder vooroordelen over mensen met psychische aandoeningen.

Overigens bleken panelleden die daadwerkelijk steun hadden via de gemeenten over het algemeen niet anders te hebben gereageerd op de stellingen dan de leden die dergelijke steun niet hadden.

De stellingen van tabel 1 zijn ook in 2014 voorgelegd aan het panel (in iets aangepaste vorm omdat in 2014 de taakverschuiving nog niet had plaatsgevonden)¹. Hierbij valt op dat de visie van panelleden op een aantal punten ongeveer hetzelfde is gebleven en dat zij op enkele punten iets positiever zijn geworden over de gemeente:

- Ondanks dat een groot deel van de panelleden in 2016 van mening is dat de ondersteuning via de gemeenten slechter is geworden (51%), zijn de ervaringen minder negatief dan de verwachtingen die leden in 2014 hadden. Destijds dacht 72% dat de ondersteuning slechter zou worden.
- In 2016 zijn minder panelleden van mening dat gemeenten vooral willen bezuinigen op de taken die ze hebben gekregen (52% versus 66% in 2014).
- Een kleiner deel van de panelleden is in 2016 van mening dat de gemeenten niet goed weten wat de zorgbehoeften zijn van mensen met psychische aandoeningen (62% versus 77% in 2014).

Doe ook mee met het panel!

Met het panel Psychisch Gezien wordt in kaart gebracht hoe volwassenen met ernstige psychische aandoeningen wonen en leven. We proberen meer zicht te krijgen op de wensen en mening van de mensen zélf. Wilt u graag meedoen aan het panel Psychisch Gezien of kent u iemand die hiervoor belangstelling heeft? Lid worden kan via het online aanmeldformulier op www.psychischgezien.nl of door deze op te vragen bij het panelteam (panel@trimbos.nl; 030-295 92 80; 030-295 93 15). In 2017 zijn er nog minstens twee enquêtes waaraan u kan meedoen.

¹ De stellingen waren iets anders geformuleerd en zijn destijds beantwoord door ruim 700 leden. Zie voor de precieze vraagstellingen en de uitkomsten in 2014 het Tabellenboek bij bericht panel Psychisch Gezien [Kijk Op Ambulante Zorg](#).

Tabel 1. Stellingen over de taakverschuiving naar gemeenten in de ondersteuning van mensen met psychische aandoeningen

	(Helemaal) niet mee eens	Niet eens/ niet oneens	(Helemaal) mee eens
<i>De ondersteuning van mensen met psychische aandoeningen is slechter geworden omdat er taken naar gemeenten zijn gegaan</i>	97 (11%)	351 (39%)	464 (51%)
<i>De overheveling van taken naar gemeenten heeft geleid tot minder vooroordelen over mensen met psychische aandoeningen</i>	468 (51%)	377 (41%)	67 (7%)
<i>Gemeenten hechten veel belang aan een goede ondersteuning van mensen met psychische aandoeningen</i>	350 (38%)	419 (46%)	123 (16%)
<i>Gemeenten willen vooral bezuinigen op de taken die zij hebben gekregen in de ondersteuning van mensen met psychische aandoeningen</i>	92 (10%)	350 (38%)	470 (52%)
<i>Gemeenten weten goed wat de zorgbehoeften zijn van mensen met psychische aandoeningen</i>	569 (62%)	273 (30%)	70 (8%)
<i>Doordat gemeenten meer de regie in handen hebben, wordt versnippering van de ondersteuning van mensen met psychische aandoeningen voorkomen</i>	421 (46%)	401 (44%)	90 (10%)

Aanvraag bij WMO-loket of sociaal wijkteam

Ruim een derde van de panelleden (321 mensen) heeft in 2015 of 2016 een aanvraag voor ondersteuning ingediend bij het WMO-loket of bij een sociaal wijkteam. Meer dan de helft van deze groep is (heel) tevreden over de manier waarop naar hen geluisterd werd bij het gesprek over de aanvraag, tegenover 20% die (heel) ontevreden was. De rest van het panel was hierover neutraal. Bijna de helft van de 321 aanvragers is (heel) tevreden over de deskundigheid van de persoon met wie het gesprek werd gevoerd, terwijl ongeveer een kwart (heel) ontevreden was.

Tevredenheid met de ondersteuning

Nagenoeg 300 panelleden – 93% van de aanvragers en 32% van de responderende panelleden – hebben ondersteuning gekregen via de gemeente. Ruim de helft is hier (heel) tevreden mee en bijna een kwart (heel) ontevreden. Bijna twee derde (63%) van deze groep panelleden geeft aan zich door de ondersteuning beter te kunnen redden. Ongeveer een vijfde geeft aan dat dit (helemaal) niet het geval is. De overige leden hebben geen mening of zijn hierover neutraal (respectievelijk 1% en 17%). Naast meer zelfredzaamheid is een hogere kwaliteit van leven een belangrijk doel van de ondersteuning. Bijna zes op de tien panelleden (58%) is van mening dat hun

kwaliteit van leven beter is als gevolg van de door de gemeente geregelde ondersteuning. Twee op de tien leden is het hier (helemaal) niet mee eens.

Onafhankelijke cliëntondersteuning

Met de ingang van de WMO in 2015 kunnen mensen hulp krijgen bij het vinden van de ondersteuning of voorzieningen die zij nodig hebben of bij het oplossen van een probleem. Deze hulp heet 'onafhankelijke cliëntondersteuning'. Mensen kunnen deze cliëntondersteuning bijvoorbeeld krijgen bij het aanvragen van ondersteuning of voorzieningen, zoals begeleiding, dagbesteding of vervoer. MEE en Zorgbelang zijn voorbeelden van organisaties die deze cliëntondersteuning bieden. Bijna twee derde van de panelleden (64%) wist niet dat er onafhankelijke cliëntondersteuning bestaat. Ruim een derde was hiervan wel op de hoogte (7% via gemeente en 29% via een andere weg).

Van de groep panelleden die op de hoogte was van de onafhankelijke cliëntondersteuning, heeft bijna een vijfde hier ook daadwerkelijk gebruik van gemaakt (wat neerkomt op 7% van alle respondenten). Van de 854 mensen die geen gebruik hebben gemaakt van onafhankelijke cliëntondersteuning had bijna een derde hier wel behoefte aan (29%).

De panelbevindingen in uw mailbox?

Wilt u automatisch op de hoogte worden gebracht van de laatste resultaten van het panel Psychisch Gezien? Geef uw e-mailadres door via [deze link](#) en dan zetten we u op de mailinglist.

Colofon

Projectleiding
Harry Michon

Auteurs
Caroline Place, Lex Hulsbosch en
Harry Michon

Deze uitgave is te downloaden via
www.psychischgezien.nl en als volgt
te citeren: Place, C., Hulsbosch, L., &
H. Michon (2017). De gemeente en
maatschappelijke ondersteuning: wat
vinden van mensen met aanhoudende
psychische problemen zelf? Factsheet
panel Psychisch Gezien. Utrecht:
Trimbos-instituut.

Programmacommissie
Monique Heijmans (NIVEL, tot nov '16)
Gonne Kelder (ministerie van VWS)
Ico Kloppenburg (VNG)
Martijn Kole (Lister/HEE)
Hans Kroon (Trimbos-instituut)
Marloes Oldenkamp (NIVEL, v.a. nov '16)
Inger Plaisier (SCP)
Charlotte de Schepper (ZN)
Anneke Viscaal (ZN)
Nic Vos de Wael (LPGGz)
Jaap van Weeghel (Phrenos)
José Westrate (GGZ Nederland)
Jan-Willem van Zuthem (Kwintes)

Financier
Ministerie van VWS

Vormgeving en productie
Canon Nederland N.V.

Artikelnummer AF1533

Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
T: 030297100
F: 0302971111
E: panel@trimbos.nl

2017, Trimbos-instituut, Utrecht

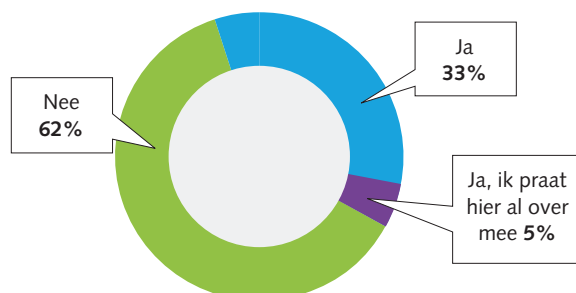
©Alle rechten voorbehouden. Niets uit
deze uitgave mag worden vervoer-
digd en/of openbaar gemaakt, zonder
voorafgaande toestemming van het
Trimbos-instituut.

www.psychischgezien.nl

Panelleden willen actief meedenken over beleid

Relatief veel panelleden geven aan een actieve rol te willen hebben in de totstandkoming van het gemeentelijke beleid. Een derde van de panelleden zou mee willen praten over de regels en plannen van hun gemeente voor mensen met beperkingen, 5% praat hierover al mee en voor 62% is deze wens niet aanwezig (zie Figuur 2). Het Sociaal Cultureel Planbureau legde in 2012 aan WMO aanvragers een soortgelijke vraag voor en hieruit bleek dat 13% van de aanvragers zou willen meepraten over het WMO-beleid en 1% dat al deed (SCP, 2012).

Figuur 2: Willen panelleden meepraten over de regels en plannen van hun gemeente voor mensen met beperkingen?

Tot slot

In de ogen van de panelleden is nog veel werk te doen voor gemeenten in de ondersteuning van mensen met psychische problemen. Over het grotere geheel maken leden zich zorgen over de regierol van gemeenten. Minder dan 10% vindt dat gemeente zicht heeft op de behoeften aan zorg die mensen hebben. Wat dat betreft is het begrijpelijk dat panelleden in een eerdere enquête de gemeente een relatief laag rapportcijfer gaven (zie [rapport over de landelijke monitor ambulantisering en hervorming langdurige zorg](#)). Echter, als panelleden direct contact hebben (gehad) met de gemeente, bijvoorbeeld via het WMO-loket of het sociaal wijkteam, zijn ze over het algemeen redelijk positief: de meeste leden zijn namelijk tevreden met het contact rondom de aanvraag en met de ontvangen ondersteuning.

Alle aantallen en percentages zijn terug te vinden in het bijbehorende tabellenboek (zie www.psychischgezien.nl). In eerdere peilingen van het panel Psychisch Gezien zijn ook vragen voorgelegd over de bekendheid met de WMO en of en waarvoor mensen een beroep doen op de WMO. Zie voor deze uitkomsten ook de website. Het Sociaal Cultureel Planbureau en het NIVEL hebben enkele vragen – onder andere over onafhankelijke cliëntondersteuning en tevredenheid met de geboden ondersteuning – ook aan hun panels voorgelegd. Deze gegevens worden in 2017 gepubliceerd.